

Юрій Зубай Yurii Zubai

доктор філософії, викладач загального фортепіано,
Київська муніципальна академія музики ім. Р. М. Глієра

PhD, Lecturer of General Piano, Glière
Kyiv Municipal Academy of Music

e-mail: yuriyzubay@gmail.com | orcid.org/0000-0003-1475-8368

Київська дитяча філармонія 1970-х: Хроніки першого десятиліття The Kyiv Children's Philharmonic in the 1970s: Chronicles of Its First Decade

Анотація. Уперше здійснено комплексний аналіз діяльності Київської дитячої філармонії 1970-х років — періоду, що визначив її організаційні та мистецькі пріоритети. На основі програмних матеріалів, публікацій у фаховій пресі та введенню в науковий обіг архівних документів Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва простежено основні тенденції розвитку концертної практики Київської дитячої філармонії означеного часу. Особливу увагу приділено аналізу тематичної структури концертів, серед яких монографічні програми, заходи до ювілейних дат видатних композиторів, концерти у співпраці з професійними митцями та викладачами мистецьких закладів (зокрема Київської консерваторії).

Висвітлено роль певних провідних діячів у формуванні творчого обличчя інституції, показано, що діяльність Київської дитячої філармонії мала на меті своєрідний симбіоз різних видів мистецтв, інтегруючи у свої програми музику, літературне слово, хореографію та образотворче мистецтво. Київська дитяча філармонія розглядається як культурно-освітній феномен, що поєднав функції концертної організації, виховного осередку та творчої лабораторії. Її діяльність сприяла набуттю юними виконавцями початкового професійного досвіду, а також розширювала культурний горизонт дитячої та юнацької аудиторії.

Таким чином, Київська дитяча філармонія стала одним із провідних осередків культурного життя Києва не лише 1970-х років, а й наступних десятиліть, забезпечивши сталість музично-освітніх традицій та створивши професійну модель дитячої концертної практики.

Ключові слова: дитяча концертна практика, музичні школи, музично-освітні традиції, культурно-просвітницька діяльність, концертні програми, мистецьке виховання, музична культура Києва.

Постановка проблеми. Київська філармонія — одна з провідних культурних інституцій України, яка відіграє важливу роль у формуванні музичного середовища столиці та всієї країни. Її діяльність охоплює широкий спектр концертних програм, спрямованих і на збереження класичних традицій, і на популяризацію сучасних мистецьких пошуків. Філармонія стала не лише майданчиком для виступів відомих вітчизняних і закордонних музикантів, а й центром культурного спілкування, де формується цілісний простір музичного виховання й просвіти.

Особливої уваги заслуговують програми, орієнтовані на роботу з дітьми та молоддю, адже вони мають значний потенціал у сфері культурної освіти та формуванні естетичних цінностей нового покоління слухачів. Одним із таких ініціативних напрямів є проект «Дитяча філармонія», що поєднує освітню та мистецьку складові, даючи учням мистецьких шкіл міста можливість виступу на філармонійній сцені. Попри актуальність і перспективність такого культурного явища, цей проект наразі не має належного висвітлення в науковій літературі. Його діяльність практично не досліджувалася у фахових працях, що створює потребу у глибшому аналізі цього

унікального досвіду в контексті розвитку музичної освіти й культурної політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед публікацій, присвячених історії функціонування та розвитку Київської філармонії, наймасштабнішою є монографія Е. Яворського «Зоряний шлях Національної філармонії України. Історія. Минуле. Сучасне» [16], у якій окреслено знакові етапи діяльності закладу, здійснена спроба комплексно охопити діяльність провідних солістів та колективів, особливо періоду першого десятиліття незалежності України. Водночас у післямові автор констатує, що «у цьому виданні не вдалося розповісти про всі особливості складної роботи славетного творчого колективу Національної філармонії України» [16, с. 158]. Зокрема, предмет нашого дослідження — Київська дитяча філармонія — згадується лише фактом свого існування.

Водночас упродовж останнього десятиліття активно почали з'являтися праці, які прищільно висвітлюють окремі аспекти діяльності закладу, переважно пов'язані з сучасною епохою: дослідження М. Рижової [7; 8] про оперні та перформативні проекти філармонії; Н. Семененко [11] — про культурні стратегії. Аналіз функціонування

інституції в контексті різноманітних масштабних процесів представлений у працях О. Рожка [9; 10] про управлінську діяльність, Д. Остапенка¹ [6] — про концертний менеджмент, Ю. Зубая [3] — у статті про Київську музичну школу-десятирічку, а загальна діяльність Національної філармонії України на теперішньому етапі активно висвітлюється на її офіційному сайті [5]. Власне, такий цікавий проект, як «Дитяча філармонія», актуалізовано лише в окремих статтях журналу «Музика» [2; 4; 12] та деяких замітках.

Мета статті — аналіз організаційних, мистецьких та педагогічних засад діяльності Київської дитячої філармонії у 1970-х роках та визначення її ролі у розвитку музичної культури й формуванні традицій дитячої концертної практики.

Виклад основного матеріалу. У 1970-ті роки культурне життя Києва вирізнялося особливою увагою до виховання юних слухачів. Чільне місце у цьому процесі посідала Київська дитяча філармонія — унікальний осередок, де музика класиків і сучасних композиторів відкривалася слухачам у живому виконанні учнів та педагогів музичних навчальних закладів міста. Заснована у 1970 році на базі Київської державної філармонії Головним управлінням культури Київського міськвиконкому, вона вже понад пів століття залишається своєрідним центром музичної академічної творчості для молодого покоління виконавців столиці. Наразі щороку у рамках цього проекту Національної філармонії та Київського міського методичного центру закладів культури та навчальних закладів проводиться шість заходів кожного концертного сезону, що мають свій абонемент. Серед постатей, що визначали історію Київської дитячої філармонії, беззаперечно, провідне місце належить Миколі Єрошевському, який більш ніж чотири десятиліття був головою її художньої ради (1973–2021). До його основних обов'язків входив відбір та прослуховування учасників, режисура та складання тематичних планів заходів на концертний сезон. Важливу роль у діяльності закладу відіграє і Світлана Корецька — музикознавиця, постійна ведуча концертів дитячої філармонії від 1991 року і донині.

Основною передумовою виникнення дитячої філармонії стало розширення мережі музичних шкіл міста. Цей процес розпочався у період після Другої світової війни та тривав до 1970-х включно². У результаті виникла потреба в осередку, який став би одночасно платформою для виступів на провідних сценах Києва юних талановитих виконавців та творчою лабораторією для обміну педагогічним досвідом викладачів музичних закладів міста.



Іл. 1. Ольга Лашко диригує хором старших класів ДМШ № 7 на відкритті Київської дитячої філармонії. Фото опубліковане в журналі «Музика» (випуск 6, 1970 рік) [2].

Концерти як першого сезону дитячої філармонії, так і наступного десятиліття проводилися не лише в приміщенні Колонної зали філармонії, але і на таких провідних академічних сценах Києва, як Велика зала консерваторії та Палац культури «Україна». Вибір останнього зумовлювався участю великої кількості масових колективів в окремих концертних програмах, тому для цих виступів доцільнішим було саме це приміщення³.

Прем'єрний виступ дитячої філармонії, що відбувся 27 вересня 1970 року, став одним із перших заходів, які відкривали концертний сезон Київської філармонії 1970–1971 року. Програма була складена так, щоб представити широку панораму музичних жанрів, форм, музичних інструментів та задіяти на сцені представників майже всіх наявних музичних навчальних закладів від дитячої музичної школи (далі ДМШ) № 16, створеної за рік до того, і до таких закладів із тривалою історією, як Київська середня спеціальна музична школа-десятирічка ім. М. В. Лисенка, ДМШ № 1–5. Серед учасників цього знакового концерту були й ті, хто в майбутньому пов'язав своє життя з музикою, зокрема піаніст Костянтин Давидовський — нині кандидат мистецтвознавства, доцент Київської муніципальної академії музики ім. Р. М. Глієра. Окремо варто згадати і педагогів, які підготували учасників цього заходу, адже ці імена представляють цілу епоху в історії початкової мистецької освіти Києва: Ольга Лашко (ДМШ № 7), Євгенія Шкляр (ДМШ № 4), Анатолій Ануфрієнко (ДМШ № 2), Захарій Кожарський (середня спеціальна музична школа), Костянтин Тахтаджієв (ДМШ № 3 ім. В. С. Косенка). Значення цього концерту як етапного в історії музичної культури Києва

¹ Дмитро Остапенко — директор Національної філармонії України з 1999 по 2022 рік.

² Нині у Києві існує майже 40 музичних шкіл. У 1945 році були створені музичні школи № 4 та № 5 (пізніше реорганізована в дитячу школу мистецтв № 5 ім. Л. Ревуцького). Школа № 40, остання за нумерацією, була заснована у 1983 році.

³ На сучасному етапі функціонування Київської дитячої філармонії її концерти проводяться винятково у Колонній залі Національної філармонії.



Іл. 2. Костянтин Давидовський на відкритті Київської дитячої філармонії виконує токату «Мала Південна» М. Сільванського. Фото опубліковане в газеті «Вечірній Київ» (№ 246 (8025), 20 жовтня 1970 року) [1].

НЕДІЛЯ
27
 вересня 1970 р.

МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УРСР
 Управління культури Київського міськвиконкому
 Київська державна філармонія
КОЛОНИЙ ЗАІ ім. М. В. ЛИСЕНКА

НЕДІЛЯ
27
 вересня 1970 р.

КИЇВСЬКА ДИТЯЧА ФІЛАРМОНІЯ

УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ КОНЦЕРТ

УЧАСТЬ ВЕРУТЬ
УЧНІ ДИТЯЧИХ МУЗИЧНИХ ШІКЛ
 №№ 1, 2, 3, 4, 5, 7, 14, 15, 16

Люда ПУЗИРЕВСЬКА (роль) **Жора НЕБЧУН** (бас)

Олег НЕБЕСЬНИЙ, **Діма СОЛОВІЙОВ**, **Миша БУХ** (три дуети інструментів)

Юра ДЕНИСОВ (скрипка) **Ігор ВАСИЛЬЄВ** (скрипка)

Вітя КОСТЯНИЙ, **Миша ГОЛОД** (дует балалайок)

Костя ДАВИДОВСЬКИЙ (роль) **Миша ЛЯХОВЕЦЬКИЙ** (бас)

Іра СТУПАЦ, **Таня СВИСТЕЛЬНИКОВА** (фортепіанний дует)

Оксана, Таня і Наташа БОЙКО (три бандуристи)

Саша ФАБІШ (труба) **Женя ФІЛОНЕНКО** (балалайка)

ХОР СТАРШИХ КЛАСІВ ШКОЛИ № 7
АНСАМБЛЬ ДОМРИСТІВ ШКОЛИ № 2
ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ ШКОЛИ № 16
АНСАМБЛЬ МІДНИХ І УДАРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ШКОЛИ № 2
АНСАМБЛЬ СКРИПАЧІВ ШІКЛ №№ 5 і 7

Початок о 15 годинах Вхід на абонементи

Іл. 3. Афіша урочистого відкриття Київської дитячої філармонії; зберігається у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва: фонд 915, опис 1, справа 394 [13].

підкреслюється й тим фактом, що його було висвітлено у газеті «Вечірній Київ» [1] та журналі «Музика» [2].

Інші концерти дебютного сезону дитячої філармонії теж мали змістовну та цікаву програму, деякі з цих виступів були і монографічними. Власне, вже другий захід (проведений наступного місяця після відкриття)

був присвячений виконанню всього «Дитячого альбому» П. Чайковського (лектор заходу — викладач ДМШ № 14 О. Турченко). Того сезону також відбулися концерти до 80-річчя С. Прокоф'єва та 200-річчя Л. Бетховена. Варто зазначити, що на останньому учнями ДМШ Києва були виконані доволі масштабні фортепіанні полотна, серед яких Соната № 5 (Микола Дроботенко, 4 клас, ДМШ № 5), Соната № 9 (Сергій Баклан⁴, 7 клас, ДМШ № 5), Соната № 11 (Євген Лук'яненко, 7 клас, ДМШ № 3). Серед учасників цього концерту особливу увагу привертає ім'я Тетяни Рощиної — нині кандидата мистецтвознавства, професора кафедри спеціального фортепіано № 2 НМАУ ім. П. І. Чайковського. На цьому концерті вона як учениця 6 класу ДМШ № 3 виконувала Шість екосезів Л. Бетховена [14].

Незмінною традицією дитячої філармонії, яка бере початок ще від її першого концертного сезону, є проведення заходу «Викладачі — дітям». Тож уже понад пів століття високий педагогічний рівень викладачів музичних шкіл міста йде пліч-о-пліч з їхньою беззаперечною виконавською майстерністю. Цікаво, що у 1970-х участь брали не лише солісти чи ансамблі викладачів, які функціонували в межах лише одного мистецького закладу, — спільна творчість об'єднувала викладачів різних музичних шкіл міста. До цих великих колективів належить оркестр народних інструментів викладачів дитячих музичних шкіл (керівник — Г. Майстенко), який у 1975 році навіть проводив власний захід у рамках дитячої філармонії. У програмі цього виступу подавався повний перелік учасників: тринадцять домр-прім, три домри-альти, чотири домри-тенори, дві бас-домри, три контрабас-домри, чотири бандури, п'ять балалайок, одинадцять баянів і три ударники. Тобто за масштабом цей музичний колектив педагогів ДМШ м. Києва дорівнював складу повного симфонічного оркестру. Іншим подібним ансамблем, який був представлений і на першому, і на подальших концертах циклу «Викладачі — дітям», став жіночий камерний оркестр викладачів музичних шкіл м. Києва (художній керівник — Л. Костенко).

О. Турченко у своїй статті так підсумовує перший рік роботи Київської дитячої філармонії: «Нова форма концертної діяльності стимулює і спрямовує ініціативу педагогів та учнів. Якщо раніше виступи учнів музичних шкіл обмежувались звітними та шефськими концертами, то тепер виникла можливість провадити тематичні вечори, відзначати ювілейні дати великих композиторів й популяризувати класику та сучасну музику. Юним артистам надається професійна сцена, що сприяє активному творчому зростанню, а навчальний процес тут тісно пов'язується з початком артистичної діяльності» [12].

Аналіз програм Київської філармонії 1960-х років свідчить, що хоча і траплялися поодинокі виступи учнів-музикантів, майже всі вони представляли

⁴ Нині директор ДМШ № 1 ім. Я. Степового.

школи-десятирічки. Натомість учні ДМШ нерідко брали участь у заходах Спілки композиторів, презентуючи нові твори сучасних авторів [15]. А у 1970-х можливості виступити на провідних сценах Києва періодично почали відкриватись перед ними і поза дитячою філармонією. Зокрема, на концерті учасників республіканського огляду музичних шкіл у Палаці культури «Україна» (1972), на тижнях музики для дітей та юнацтва (1973–1974, Колонна зала філармонії), а також у рамках заходів центральних музичних лекторіїв для школярів.

Досліджуючи програми концертів першого десятиріччя дитячої філармонії, ми знаходимо також окремі виступи учнів та студентів хореографічного училища, а переглядаючи відгуки — згадки про художні виставки робіт вихованців художніх шкіл Києва. Тож цей проєкт можна вважати своєрідним синтезом різних видів мистецтв у практиці юних талантів. Наступні концертні сезони дитячої філармонії 1970-х років ми розглянемо комплексно, зосередившись на найважливіших концертах та окремих знакових виступах.

Так, другий концертний сезон характеризувався розширенням кола залучених до проєкту. Зокрема, у відкритті у листопаді 1971 року взяли участь не лише учні музичних шкіл міста, а й солісти-студенти Київського музичного училища ім. Р. М. Глієра та оркестр народних інструментів Жовтневого палацу культури. Так звана монографічна спрямованість концертних програм простежувалася й у другому концерті сезону, присвяченому 75-річчю від дня народження В. Косенка. До участі були запрошені провідні викладачі Київської консерваторії: музикознавиця Тетяна Некрасова, яка у вступній промові представила творчий портрет цього видатного українського композитора та піаніста, а також викладачі кафедри загального та спеціалізованого фортепіано — Павло Батюшков й Юхим Толпін (завідувач кафедри). У дуєті вони виконали першу частину Концерту для фортепіано з оркестром В. Косенка — наймасштабнішого фортепіанного твору митця, який цього вечора склав увесь перший відділ програми. У другому ж відділі були представлені різноманітні твори малих форм композитора, символічним є те, що переважна більшість виконавців (дев'ять номерів) були учнями ДМШ № 3 — школи, яка має ім'я митця.

«Монографічну» лінію концертів сезону продовжили і наступні концерти: так, на одному учні ДМШ повністю виконали цикл «Пори року» П. Чайковського, інший же був присвячений Д. Кабалевському (лектор обох концертів — О. Турченко). Але особливу увагу привернув концерт із назвою «Дружба народів», де вперше серед учасників, окрім вихованців ДМШ Києва, були учні з музичних шкіл Єревану (Вірменія), Риги (Латвія), Тбілісі (Грузія), Баку (Азербайджан). Показово, що вони виконували музичні твори композиторів — представників своїх республік СРСР, а виконавці-кијани репрезентували програми переважно українською музикою.

Зазначимо, що організація цього заходу потребувала значних зусиль, адже, окрім учнів-солістів із різних республік СРСР, до Києва прибули дитячий танцювальний колектив «Дзиркстеле» та інструментальний ансамбль «Кокле» з Риги, а також оркестр народних інструментів музичних шкіл міста Баку.

Просвітницька діяльність другого сезону поступово набувала нових форм. Прикладом цього став захід під назвою «Композитори — дітям», побудований у формі концерту з творів українських композиторів (переважно сучасників). Другий відділ був присвячений творчій зустрічі з композитором Миколою Сільванським — автором багатьох творів і для дітей-виконавців, і для дитячої аудиторії загалом. До речі, у рамках цього заходу учениці 5 класу ДМШ № 4 Олені Сологуб (педагог — Є. Шкляр) пощастило виконати Токату М. Сільванського перед самим автором.

Третій сезон дитячої філармонії, відкриття якого відбулося у жовтні 1972 року, надав можливість продемонструвати свої таланти так званим самодіяльним колективом Київського авіаційного заводу та дитячий самодіяльний оркестр народних інструментів Жовтневого палацу культури. Процеси інтеграції у музичне життя міста позначені й тим фактом, що у програмках концертів до організаторів, окрім філармонії та управління культури міськвиконкому, додалося Українське гастрольно-концертне об'єднання «Укрконцерт».

Одним зі знакових у цьому сезоні став захід, присвячений творчості М. Лисенка. У першому відділі виступили піаністки, викладачки Київської консерваторії — Рада Лисенко (онука композитора) та її донька Наталія Лисенко. Перша виконала Полонез ля-бемоль мажор та Гавот фа мажор, а в ансамблі з другою прозвучала увертюра до опери «Тарас Бульба». У наступному відділі концерту виступали учні ДМШ Києва з різножанровими творами митця, серед яких була навіть масштабна Рапсодія № 2, виконана ученицею 6 класу ДМШ № 4 Оленою Сологуб (викладач — Є. Шкляр). Лектором заходу була багаторічна провідна музикознавиця філармонії Галина Бураківська.

На урочистому відкритті четвертого сезону у жовтні 1973 року, що було присвячене 30-річчю визволенню Києва, до виступів були залучені музиканти військового осередку: ансамбль баяністів Київського суворовського училища та заслужений ансамбль пісні і танцю УРСР Червонопрапорного Київського військового округу (художній керівник та диригент — Л. Венедиктов).

Наступний захід сезону продовжив традицію розкриття творчого портрета певного композитора. Лекція-концерт до 130-річчя Е. Гріга (лектор — О. Турченко) вирізнялася різноманітністю цікавих програм за формами, образністю та складністю: від найпростіших мініатюр митця «Пісня сторожа», «Танець ельфів» у виконанні учениці 2 класу ДМШ № 5 Вікторії



Іл. 4. Афіша концерту, присвяченого Е. Грігу; зберігається у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва: фонд 915, опис 1, справа 534 [13].

Клименко (педагог — Р. Донська) до фінального Концерту для фортепіано з оркестром, який представив учень 7 класу ДМШ № 4 Вадим Рехліс (педагог — О. Айнбіндер).

Особливе значення для сезону мав концерт «Завжди з піснею», у якому звучала винятково вокально-хорова музика. Якщо раніше до програми залучалися максимум один-два хорові колективи, то цього разу їх було значно більше, оскільки захід був спрямований на обмін досвідом викладачів вокально-хорових дисциплін і дав нагоду продемонструвати свої вміння низці музичних шкіл міста (участь взяли хор молодших класів ДМШ № 6, зведений хор старших класів ВПЗМО та ДМШ № 13, хор молодших класів ДМШ № 3, хор старших класів ДМШ № 5, хор старших класів ДМШ № 14, хор молодших класів ДМШ № 12, хор молодших класів ДМШ № 11, зведений хор старших класів ДМШ № 7 та ВПЗМО № 8) [14]. Завдяки цьому концерт став одним із наймасовіших заходів перших років діяльності дитячої філармонії.

П'ятий сезон представив виступ до 70-річчя Д. Кабалевського, що включав твори композитора (лектор — викладач ДМШ № 7 М. Сутарихіна). Найпоказовіші номери були відібрані до ювілейного концерту митця у Колонній залі філармонії у лютому 1975 року. А особливістю тогорічного заходу «Викладачі — дітям» стало фінальне виконання «Молодіжного концерту» М. Сільванського самим композитором із камерним оркестром викладачів музичних шкіл Києва.

Під час шостого сезону (1975–1976) учні мали можливість продемонструвати свої таланти під час концерту, присвяченого творам українських композиторів ХХ століття (переважно сучасників). Серед виконавців була й учениця 5 класу ДМШ № 5 Ірина Шестеренко⁵ (виконувала Прелюдію М. Сільванського) — нині професор НМАУ ім. П. І. Чайковського, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч естрадного мистецтва.

Концерт «Викладачі — дітям» у цьому сезоні розширив свої мистецькі горизонти і включав літературне читання (виконавець — М. Єрошевський).

Ця інтеграція продовжилась і під час першого концерту сьомого сезону, що відкривався літературним читанням Людмили Дяченко — учениці художнього слова Палацу піонерів та школярів Залізничного району. У цьому ж сезоні відбувся вечір до 70-річчя Д. Шостаковича, а на двох заходах мали нагоду виступити викладачі. Завершальним акордом стала масштабна подія: виступ зведеного хору учнів музичних шкіл міста та студентів 1 курсу музичного училища ім. Р. М. Глієра. Інші номери програми також представляли об'єднані музичні колективи учнів мистецьких шкіл міста (ансамбль домристів, ансамбль балалаєчників, ансамбль скрипалів, духовий оркестр, оркестр народних інструментів, ансамбль баяністів, ансамбль бандуристок). Це був перший випадок, коли дитяча філармонія збрала всі зведені колективи на одному заході.

Відкриття восьмого сезону дитячої філармонії у листопаді 1977 року мало експериментальну концепцію: вести концерт доручили учасникам театру юної творчості Палацу піонерів і школярів Залізничного району — Ларисі Антонюк, Андрію Мазаєву, Любові Петровій та Лілії Вінник. Їхніми наставниками у підготовці до цього концерту стали керівник театру Б. Плоскіна, автор сценарію М. Єрошевський, а режисером концерту була Н. Медведєва.

Того ж сезону «монографічну» лінію програм проєкту продовжив вечір до 100-річчя М. Леонтовича (грудень 1977-го). Не менш цікавим для слухачів став концерт за участю солістки «Укрконцерту» Галини Булибенко⁶, яка весь перший відділ виконувала органну музику, вступне ж слово до її виступу виголосив професор консерваторії Арсеній Котляревський (лютий 1978-го). Якісне зростання рівня не лише учасників, а й ведучих проєкту дитячої філармонії засвідчує те, що вести концерти на відкриття та закриття дев'ятого сезону запросили Зінаїду Москаєву — професійну акторку, дикторку та телеведучу (1969–1995).

Серед інших подій цього сезону виокремлюється концерт «У нас в гостях наші улюблені композитори» (лектор — М. Сутарихіна), на який були запрошені тогочасні провідні митці: Микола Сільванський, Юрій Щуровський, Костянтин Мясков, Ігор Шамо. Програма повністю складалася з їхніх творів, а юні виконавці мали можливість представити ці композиції самим авторам.

Підсумок діяльності першого десятиліття Київської дитячої філармонії підвела Є. Каплюк у статті в журналі «Музика» за 1979 рік. Авторка зазначає, що від часу створення проєкту його заходи відвідали

⁵ Ірина Шестеренко п'ять разів брала участь у заходах дитячої філармонії протягом 1970-х років, двічі — як концертмейстер.

⁶ Галина Булибенко — нині професор НМАУ ім. П. І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв України.

близько 85 тисяч слухачів, а художня рада у складі М. Єрошевського (ДМШ № 18), В. Клечевської (ДМШ № 14), Н. Баклан (ДМШ № 6), О. Лашко (ДМШ № 26) здійснює масштабну організаційну роботу на високому професійному рівні. Є. Каплюк слушно констатує: «Дитяча філармонія діє... Вона завоювала любов у юних слухачів Києва, всієї республіки, і тисячі дітей чекають з нетерпінням її наступних концертів» [4].

Висновки. Київська дитяча філармонія 1970-х років постає як унікальний культурно-освітній феномен, що поєднав мистецьку практику та виховні функції у єдиній інституційній моделі. Її діяльність окреслила кілька ключових тенденцій.

1. Інституційне значення. Створення дитячої філармонії було закономірним наслідком розширення мережі музичних шкіл Києва та відображало суспільний запит на професійну концертну платформу для юних виконавців.

2. Мистецькі пріоритети. Програмна політика поєднувала монографічні концерти, ювілейні заходи, популяризацію творчості українських і світових композиторів, що сприяло формуванню широкого музичного світогляду юної аудиторії.

3. Синтез мистецтв. Діяльність філармонії інтегрувала різні види мистецьких практик (музику, літературне слово, хореографію, образотворче мистецтво), що забезпечувало комплексність культурного впливу та виховання.

4. Соціально-культурний ефект. За перше десятиліття функціонування дитяча філармонія стала одним із провідних осередків культурного життя столиці, здобула значну



Іл. 5. Афіша концерту «У нас в гостях наши любимые композиторы»; зберігається у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва: фонд 915, опис 1, справа 870 [13].

популярність серед дитячої та юнацької аудиторії та утвердилася як модель дитячої концертної практики.

Таким чином, Київська дитяча філармонія 1970-х років не лише забезпечила сталість музично-освітніх традицій, а й заклала підвалини сучасних підходів до організації дитячої концертної діяльності в Україні. Її досвід є показовим прикладом культурної політики, що поєднує просвітницькі, мистецькі та педагогічні завдання, і має вагоме значення для розуміння процесів розвитку української музичної культури другої половини ХХ століття.

Література

1. Вечірній Київ. 1970. № 246(8025). 20 жовт. С. 3.
2. Дитяча філармонія // Музика. 1970. Вип. 6. С. 34.
3. Зубай Ю. М. Діяльність Київської музичної школи-десятирічки 1950–1960-х років у контексті розвитку українського фортепіанного мистецтва // Культурологічна думка. 2025. Т. 27, № 1, С. 88–102. DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-27-2025-1.88-102>
4. Каплюк Є. Київська дитяча філармонія // Музика. 1979. Вип. 3. С. 24.
5. Національна філармонія України. Офіційний сайт. URL: <https://www.filarmonia.com.ua/> (дата звернення: 22.08.2025).
6. Остапенко Д. Концертна діяльність. Менеджмент: навчально-методичний посібник. Київ: КНУТКТ ім. І. К. Карпенка-Карого, 2021. 150 с.
7. Рижова М. Опера на сцені Національної філармонії України: адаптація режисерського задуму до сценічного простору // Художня культура. Актуальні проблеми. 2025. № 21(1). С. 227–233. DOI: 10.31500/1992-5514.21(1).2025.333506
8. Рижова М. Перформативні проекти в репертуарі Національної філармонії України: особливості сценічного втілення та публічної презентації // Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 84, т. 3. С. 76–83. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-3-11>
9. Рожок О. В. Управлінська діяльність в мистецтві як фактор гармонізації глобалізаційних процесів культури: дис. ... канд. культурології: 26.00.01 / наук. кер. Т. О. Кривошея; М-во культури України, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2017. 190 с.
10. Рожок О. В. Філармонія в музичній культурі сьогодення: від парадигми управління до парадигми проектування (методологічний аспект) // Київське музикознавство. 2016. № 53. С. 158–166.
11. Семененко Н. Культурна стратегія і стратегіями Національної філармонії України: естетичні виклики епохи // Студії мистецтвознавчі. 2015. № 1. С. 56–63.
12. Турченко О. Твій друг — музика // Музика. 1971. Вип. 5. С. 29.
13. Центральний державний архів-музей літератури та мистецтва України. Фонд 915, опис 1. Київська державна філармонія (1959–1979). Афіші концертів і творчих вечорів: справи № 391–395 (1970), № 430–439 (1971), № 479–493 (1972), № 528–537 (1973) № 868–875 (1979).
14. Центральний державний архів-музей літератури та мистецтва України. Фонд 915, опис 1. Київська державна філармонія (1959–1979). Програми концертів і творчих вечорів: справи № 389–390 (1970), № 425–426 (1971), № 475–476 (1972), № 520–521 (1973), № 568–569 (1974), № 621–622 (1975), № 685–686 (1976), № 754–755 (1977), № 809–810 (1978), № 865–866 (1979).
15. Центральний державний архів-музей літератури та мистецтва України. Фонд 915, опис 1. Київська державна філармонія (1959–1979). Програми концертної і культурно-просвітницької діяльності: справи № 15–26 (1960), № 41–52 (1961), № 70–81 (1962),

№ 99–110 (1963), № 132–143 (1964), № 165–178 (1965), № 208–224 (1966), № 245–260 (1967), № 285–304 (1968), № 330–349 (1969).

16. Яворський Е. Н. Зоряний шлях Національної філармонії України. Історія. Минуле. Сучасне. Київ: Музична Україна, 2003. 160 с.

References

- Dytiacha filarmonii [Children's Philharmonic]. (1970). *Muzyka*, 6, 34 [in Ukrainian].
- Vechirni Kyiv*. (1970, October 20). 246(8025) [in Ukrainian].
- Kapliuk, Y. (1979). Kyiv's'ka dytyacha filarmoniya [Kyiv Children's Philharmonic]. *Muzyka*, 3, 24 [in Ukrainian].
- Natsional'na filarmoniya Ukrainy* [National Philharmonic of Ukraine]. (n.d.). Official website. Retrieved from <https://www.filarmonia.com.ua/> [in Ukrainian].
- Ostapenko, D. (2021). *Kontsertna diyal'nist'. Menedzhment: navchal'no-metodychnyy posibnyk* [Concert Activity. Management: A Teaching and Methodological Guide]. Kyiv: KNUT-KiT im. I. K. Karpenka-Karoho [in Ukrainian].
- Rozhok, O. V. (2016). Filarmoniya v muzychniy kul'turi s'ohodennya: vid paradyhmy upravlinnya do paradyhmy proektuvannya (metodolohichnyy aspekt) [Philharmonic in the Musical Culture of Today: From the Paradigm of Management to the Paradigm of Projecting (Methodological Aspect)]. *Kyyivs'ke muzykoznavstvo*, 53, 158–166 [in Ukrainian].
- Rozhok, O. V. (2017). *Upravlins'ka diyal'nist' v mystetstvi yak faktor harmonizatsiyi hlobalizatsiynykh protsesiv kul'tury* [Management Activity in Art as a Factor of Harmonization of Globalization Processes of Culture] (Doctoral dissertation, National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky). Ministry of Culture of Ukraine [in Ukrainian].
- Ryzhova, M. (2025a). Opera na stseni Natsional'noyi filarmoniyi Ukrainy: adaptatsiya rezhysers'koho zadumu do stsenichnoho prostoru [Opera on the Stage of the National Philharmonic of Ukraine: Adaptation of the Director's Concept to the Stage Space]. *Khudozhnya kul'tura. Aktual'ni problemy*, 21(1), 227–233. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.21\(1\).2025.333506](https://doi.org/10.31500/1992-5514.21(1).2025.333506) [in Ukrainian].
- Ryzhova, M. (2025b). Performatyvni proekty v repertuari Natsional'noyi filarmoniyi Ukrainy: osoblyvosti stsenichnoho vtilennya ta publichnoyi prezentatsiy [Performative Projects in the Repertoire of the National Philharmonic of Ukraine: Features of Stage Implementation and Public Presentation]. *Aktual'ni pytan-nya humanitarnykh nauk*, 84(3), 76–83. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-3-11> [in Ukrainian].
- Semenenko, N. (2015). Kul'turna stratehiya i stratehemy Natsional'noyi filarmoniyi Ukrainy: estetychni vyklyky epokh [Cultural Strategy and Strategems of the National Philharmonic of Ukraine: Aesthetic Challenges of the Era]. *Studiyi mystetstvoznavchi*, 1, 56–63 [in Ukrainian].
- Tsentrал'nyy derzhavnyy arkhiv-muzej literatury ta mystetstva Ukrainy. Fond 915, opys 1. Kyyivs'ka derzhavna filarmoniya (1959–1979)* (n.d.). [Central State Archive-Museum of Literature and Arts of Ukraine. Fond 915, inventory 1. Kyiv State Philharmonic (1959–1979)]. Afishi kontsertiv i tvorchykh vechoriv: spravy [Concert and Creative Evening Posters: Files] 391–395 (1970), 430–439 (1971), 479–493 (1972), 528–537 (1973), 868–875 (1979) [in Ukrainian].
- Tsentrал'nyy derzhavnyy arkhiv-muzej literatury ta mystetstva Ukrainy. Fond 915, opys 1. Kyyivs'ka derzhavna filarmoniya (1959–1979)* (n.d.). [Central State Archive-Museum of Literature and Arts of Ukraine. Fond 915, inventory 1. Kyiv State Philharmonic (1959–1979)]. Afishi kontsertiv i tvorchykh vechoriv: spravy [Concert and Creative Evening Programs: Files] 389–390 (1970), 425–426 (1971), 475–476 (1972), 520–521 (1973), 568–569 (1974), 621–622 (1975), 685–686 (1976), 754–755 (1977), 809–810 (1978), 865–866 (1979) [in Ukrainian].
- Tsentrал'nyy derzhavnyy arkhiv-muzej literatury ta mystetstva Ukrainy. Fond 915, opys 1. Kyyivs'ka derzhavna filarmoniya (1959–1979)* (n. d.). [Central State Archive-Museum of Literature and Arts of Ukraine. Fond 915, inventory 1. Kyiv State Philharmonic (1959–1979)]. Afishi kontsertiv i tvorchykh vechoriv: spravy [Programs of Concert and Cultural-Educational Activities: Files] 15–26 (1960), 41–52 (1961), 70–81 (1962), 99–110 (1963), 132–143 (1964), 165–178 (1965), 208–224 (1966), 245–260 (1967), 285–304 (1968), 330–349 (1969) [in Ukrainian].

- Turchenko, O. (1971). *Tviy druh—muzyka* [Your Friend—Music]. *Muzyka*, (5), 29 [in Ukrainian].
- Yavorskyi, E. N. (2003). *Zoryannyi shlyakh Natsional'noyi filarmoniyi Ukrayiny. Istoriya. Mynule. Suchasne* [The Stellar Path of the National Philharmonic of Ukraine. History. Past. Present]. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Zubai, Yu. M. (2025). *Diyal'nist' Kyivys'koyi muzychnoyi shkoly-desyatyrichky 1950–1960-kh rokiv u konteksti rozvytku ukrayins'koho fortepiannoho mystetstva* [Activities of the Kyiv Ten-Year Music School in the 1950s–1960s in the Context of the Development of Ukrainian Piano Art]. *Kul'turologichna Dumka*, 27(1), 88–102. DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-27-2025-1.88-102> [in Ukrainian].

Zubai Y.

The Kyiv Children's Philharmonic in the 1970s: Chronicles of Its First Decade

Abstract. This article presents, for the first time, a comprehensive analysis of the Kyiv Children's Philharmonic's activities in the 1970s—a period that defined its organizational and artistic priorities. Drawing on concert programs, publications in professional periodicals, and archival materials from the Central State Archive-Museum of Literature and Arts of Ukraine, which have been newly introduced into scholarly use, the study traces the main trends in the development of the institution's concert practice during this decade. Special attention is devoted to the thematic structure of its concerts, which included monographic programs, events marking the anniversaries of prominent composers, and collaborative performances with professional artists and teachers from leading art institutions, particularly the Kyiv Conservatory.

The article highlights the contributions of several key figures who shaped the institution's creative identity, showing that the Kyiv Children's Philharmonic sought to create a distinctive synthesis of different art forms by integrating music, literature, choreography, and visual arts into its programs. The Philharmonic is presented as a cultural and educational phenomenon that combined the functions of a concert organization, an educational hub, and a creative laboratory. Its activities provided young performers with early professional experience and broadened the cultural horizons of child and youth audiences.

Thus, the Kyiv Children's Philharmonic emerged—and continues to function—as one of the leading centers of cultural life in Kyiv, ensuring the continuity of music-educational traditions and establishing a professional model for children's concert practice.

Keywords: children's concert practice, music schools, music-educational traditions, cultural and educational activities, concert programs, artistic education, musical culture of Kyiv.

Стаття надійшла до редакції 25.08.2025

Стаття прийнята до друку 19.09.2025

Дата публікації: 30.12.2025